

Els inicis de la llengua en les retransmissions esportives

Joaquim Maria Puyal i Jordi Mir

El 5 de setembre de 1976 Ràdio Barcelona va emetre, des del camp del Barça, la narració del primer partit de futbol en llengua catalana des de l'època de la República. Des d'una òptica lingüística, els referents previs de caràcter oral s'havien perdut. (La capacitat que tenim ara d'emmagatzemar, etiquetar i guardar informació no té res a veure amb les dificultats d'abans.) Per sort, als camps de futbol del nostre país —tot i la pressió de la dictadura— la gent, com no podia ser de cap altra manera, havia continuat fent servir la llengua catalana habitualment. Per tant, encara que aleshores no hi hagués periodisme esportiu en català, sí que hi havia «una manera» viva de parlar de futbol en la nostra llengua. Si els aficionats a la graderia cridaven, amb els amics opinaven o a Canaletes discutien d'això o d'allò, ho feien aplicant les solucions lingüístiques més o menys espontànies (les que fossin) que requerien les seves necessitats comunicatives. Observar aquest fet, relacionar cada cas, valorar-lo i determinar-ne la idoneïtat va ser la primera providència a l'hora d'elaborar un corpus que pogués resultar útil per a mirar d'establir, aleshores, el llenguatge d'especialitat del futbol.

En les primeres dècades del segle xx, la producció periodística en català sobre temàtica esportiva era notable. Això és així tant si ens referim a les cròniques, informacions o comentaris publicats en diaris

com si ens fixem en setmanaris o publicacions no diàries de menes diverses: satíriques, socials, locals, especialitzades en un o un altre assumpte... Tot i que, quan es tractava de parlar de futbol, el model lingüístic d'aquella època incorporava de manera regular paraules angleses que amb el temps han caigut en desús, cal tenir present que les solucions emprades en aquells materials escrits va ser de gran interès a l'hora de decidir quines solucions encara podien resultar vàlides iniciada la dècada dels setanta.

En aquells moments, tampoc no es podia establir un marc lingüístic en català sense tenir present la influència de la llengua espanyola. Ens dos sentits. D'una banda, perquè l'espanyol havia reaccionat de manera refractària a les paraules angleses. En espanyol s'havia de traduir tot. Fins la paraula *futbol*. D'altra banda, per la forta influència que la presència considerable en aquells quaranta anys de transmissions radiofòniques —sempre en augment i només en castellà— havien tingut sobre els hàbits lingüístics dels catalans. Es tractava, per tant, d'optar per un model. El nostre. Per un cantó, vam descartar la idea de la traducció sistemàtica de l'anglès i vam acceptar els anglicismes amb la normalitat que els havia incorporat la parla popular. Per un altre, partint de la base que cada llengua resol a la seva manera les noves necessitats expressives que es puguin anar generant, calia adequar una proposta eficaç i operativa que fos capaç de donar forma a tot allò que calgués dir. I calia, també, tenir a punt alternatives a tots aquells castellanismes, girs i construccions impròpies que, raonadament, la nostra llengua podia resoldre d'una manera genuïna.

Finalment, val a dir que calia intervenir també d'una manera decidida a l'hora d'establir un conjunt de recursos dels quals pogués disposar el narrador que, en l'exercici de la seva activitat —volgués o no— s'acabaria convertint en un prescriptor i, semblantment, en un creador de llengua. Tampoc no és sobrer recordar el caràcter èpic que els mitjans de comunicació associen a la confrontació esportiva. O la metàfora, sempre present i sempre a punt de renovar-se, quan es tracta de vibrar (i de fer vibrar) amb

la descripció d'un gol o d'una acció de joc particularment emocionant. En resum, calia trobar-hi el punt. O sigui, que respongués a la nostra manera de ser i de veure les coses i, al mateix temps, a la característica que, mundialment, havien anat adquirint les narracions esportives.

Des de la perspectiva lingüística, la idea essencial al voltant de la qual es va produir la primera transmissió de futbol en català, l'any 1976, tenia dues intencions ben definides a l'hora d'elaborar una proposta que havia de quallar tant sí com no. Una, que fos útil en quant resultés fàcil i funcional. L'altra, que fos sòlida en la mesura en què no renunciava a la referència normativa.

Aquest plantejament implicava, és clar, la intenció i el compromís de restablir una situació que ja s'estava produint en la societat catalana en molts camps, com el social, el cultural, el literari i fins i tot el comercial. En l'esportiu, la recuperació potser no era tan

fàcil, amb l'amplitud desitjable, perquè en aquells moments depenia de la voluntat empresarial i de les possibilitats tècniques i de producció que permetessin de fer arribar a les llars catalanes els incidents d'un partit de futbol o de l'esport que fos, des de qualsevol indret. I això, encara reforçava la conveniència, que no es podia defugir, de fixar un llenguatge propi amb la voluntat que arrelés i reobris el camí cap a la normalitat.

Amb els anys aquest projecte ha evolucionat fins a un resultat que ha incorporat tota mena d'innovacions, recursos, modismes i girs impensables en el primer moment, alhora que s'han multiplicat les transmissions d'esports a les emissores de tot Catalunya. Aquestes iniciatives han vingut a enriquir el ventall de possibilitats, tant lèxiques com d'estil, que avui ens ofereixen les ja nombroses i «normalitzades» narracions de tots els esports des d'arreu del país. I això sol ja hauria donat sentit a aquella iniciativa pionera. |

Joaquim Maria Puyal. Primera retransmissió en català el 1976